

IN NOMINE JESU!
DISPUTATIO THEOLOGICA;
Eaq; Elenctica quintò continuata, XIII.

De

INTERPRETATIONE
S. SCRIPTURÆ:
DEI O. M. AUXILIO;
UT ET

Pl. Rev. Facult. Theol. suffragio, in Regiâ Academiâ Abo-
ensi proponenda & examinanda,

P R A E S I D E

DN. ENEVALDO SVENONIO,
Q. G. A. S. S. Theol. Doct. Prof. & Ecclesiæ
Aboensis Pastore.

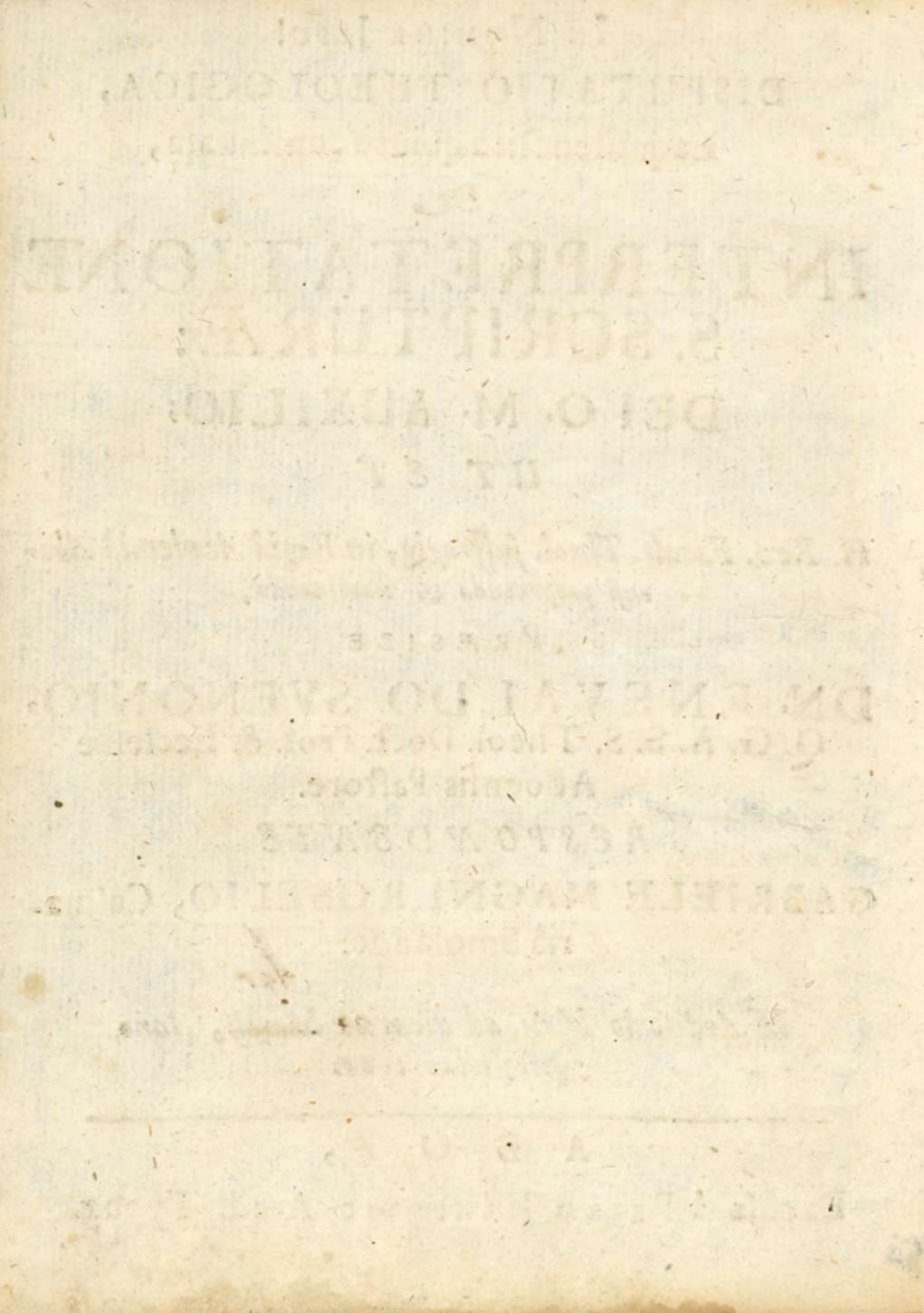
R E S P O N D E N T E
GABRIELE MAGNI ROSELIO, Calma-
riâ Smolando.

Agr.

In Auditorio Max. ad diem 21 Martij, Anno
XVI 1668.

A B O Æ,

Excusa à PETRO HANSONIO Acad. Typog.

¶. Quod demum exempla concernit, in quibus non veretur scribere, quod Christus ipse atq; Apostoli in citandis scripturis V. T. originarium aliquando textum corruptionis non obscurè damnarunt, quando alijs eum verbis sententijsq; emendarunt, &c. Ita Cainan inter Christi proavos Luc. 3: 35. ponitur, ab hebreis neglectus; p. 1. Aliud est textum hebreum alijs verbis sententijsq; citare, aliud emendare, hoc, est textum corruptionis damnare, illud non item, nisi verbis sententijsq; pugnantibus illud fiat: continet n. sèpè quod verba N. T. græca sint παραθετικὰ καὶ ἐπεξηγητικὰ textus hebræi, quemadmodum Syra & Arabica, textus græci, E. G. Jer. 31: 15, Nehi bechi Thamrudim i. e. querimonia, fletus amaritudinum, Matth. 2: 18. Θρῆνος καὶ ολαυθὺς καὶ ὁδυρός πολὺς, id est, Lamentum & planctus & ploratus multus, ubi s. vocabula græca respondent tribus vocibus hebraicis. Sic i. Joh. 5: 19. Arabs legit: olmo Kyllaho Munjubo bilsciriri, id est, mundus totus plantatus est in malitia. Græcus verò: ὁ κόσμος ὄλος ἐν τῷ πονηρῷ καὶ τῷ i. e. Mundus totus positus est in maligno, ubi plus certè significat plantatum esse, quam possumus esse, et si sint subordinata. p. 2. Quod preferenda sit eorum eodicum Lectio, ubi nulla de Cainano mentio extat, cum taceat fons hebreus Gen. ii: 12. Isidorus Cainanum omittit, quippe cujus vestigium nec in Chaldaicis paraphrasibus, nec in Josepho extat, nec in vetustissimis Lucæ exemplaribus: unde Ireneus Lib. 3. c. 33. ab Adamo ad Christum numerat generationes 72. qui numerus illibatus est, si nomen Cainan absit. Irrepsisse a. verisimile est nomen hoc in textum Lucæ multorum exemplarum, exversione Lxx interpp. idq; incuria scribarum. Manet igitur fixum

illud Augustini: *Si translatio ab originali dissentit, ei Lingua potius credendum, undè in alias per interpretationem facta est translatio.* Unde Ben. Arias montanus Hispalensis in p̄afat ad Bibl. Pagoini num. 6. recte ait: *Illud a. inter cetera sepius & quotidiano usu compertum est, tūm Librariorum, tūm etiā Typographorum culpā multos errores, tam in grēcā quam in Latinā lingūā pōssim committi, qui nullo modo, nisi ex primāve illius Lingue veritate emendari possunt, quantā verò integritate sacra Biblia in ea Lingūā, quæ sancta appellatur, semp̄ conservata fuerint (etsi non desunt, qui unius justini Martyris opinione adducti aliter sentiunt) pleriq̄ doctissimi viri constantē adseverarunt, idq̄ à nobis etiā, quoād efficere poterimus, aliquando etiā demonstrabitur.*

Ad id quod scribit B. ita & Att. 7: 14. Septuaginta quinq̄ animas traduxisse jacob ad Aegyptum secum fertur, cum hebraica scriptura Gen. 46: 27. tantum meminerit 70. Respondeo 1. Non magis hoc exemplo depravationis arguitur textus hebræus ac Græcus, nisi quis rem agat ex affectu sinistro, ut facit Mosenius. 2. Verū salva res est: inspice, si placet, textum Lxx interpp. quem secutus est Lucas in N. T. ibi ad cap. 46: 20. Genes. adduntur hebreæ historiæ hæc verba; ἐγένοντο δὲ οἱ μανασσῆ, οἱ ἔτεκεν αὐτῷ ἡ παλαιῆ ἡ σύρα, τὸν μαχεῖο; μαχεῖο δὲ ἐγένησε τὸν γαλαάδ. οἱ δὲ ἐφραὶ μὲν γελρῆ μανασσῆ, σουταλαὰ μὲν ταάμ. οἱ δὲ σοταλαὰ μὲν. Unde liquet hebream scripturam fuisse contentam rotundatione numeri 70, quiā filios saltēm josephi, utpote natos in Aegypto; non nepotes recenset; Græca v. scriptura ὁ παλῆλως accenset accersitis illis 70. cum jacobō in Aegyptum, nimis rūm filium.

Manassēs,

DE S C R I P T U R A E . I N T E R P R E T A T I O N E 219
Manassis, quem *Pallace* *Syra* ei peperit, videlicet, Machi-
rum, & hujus filium, nempè *Galaadum*: præterea, duos
filios *Ephraimi* sc. *Sutalaamum* & *Taamum*, nec non *Su-*
talaami filium *Edemum*. adeò ut hinc resultet numerus
75. Verus est E. uterq; textus diverso sed respectu; he-
bræus exclusivè, Græcus inclusivè: quis n. novit, an
Manassis & Ephraimi filij & nepotes nati fuerint, dum
patriarcha jacobus migraret in Ægyptum? cum de his
altum Moses teneat silentium. Conf. Bibl. Winar. ad
locum Act. 7: 14. Ad id quod scribit γ. Sic *Paulus* Act.
13: 30. *Christum* probat non vidisse corruptionem, ex Psal.
15. ubi originarius textus habet Sepulchrum. §. i. Putat se
in hoc reperisse exemplo, non quod pueri in fabâ, Ma-
senius; cum tn. notissimum sit, quod vox hebræa Schæ-
chath significet primò corruptionem, job. 33: 18. ubi ver-
sio vulgata eam exponit per corruptionem, à Schicheth
in pihel, quod significat corrupit, perdidit, peremit
Jer. 12: 10. Deinde per metonymiam subjecti nonnun-
quàm significat foveam seu locum corruptionis 2. po-
sito ergò, quodd quidam, ut *Arias Mont.* vertat per fove-
am, eam *vocem* quam *Pagninus* per corruptionem, ne-
quicquam tn. id juvat adversarium; quippè locutio tro-
pica erit.

Ad id quod scribit δ. *Similia* Heb. 9: 16 & 17. Gal. 3:
15. cum suis fontibus collata invenies. §. i. ad prius: quod
mortuus quoq; sit Christus, qui Deus in secula lau-
dandus; typicè in V. T. idq; quoàd valorem expiatio-
nis peccatorum omnium Apoc. 13: 8, *Agnus occisus est*
ab origine Mundi: Heb. 13: 8. *Iesus Christus heri & hodie*.
typus extat Exod. 24: 6. 8. deinde, dicitur necessariò
mortem intercedere Testatoris debere, sed non agi.

tur de tempore: potest n. Testamentum esse seu ultima voluntas; et si multis annis postea Testator moriatur ideoq; r. 2. Ad post. Nemo spernit aut superordinat hominis Testamentum dum confirmatum est, sc. sigillo & testibus: nam definitore Ulpiano iacto, *Testamentum est voluntatis nostrae justa sententia de eo, quod post mortem fieri voluerimus,* non ait: *quod mortui fieri voluerimus.* r. 3. ut taceam, quod vitium Græcis potius hebræisq; exemplaribus à sp. S. dictatis immediate imputandum esse censeat. *Masenius,* quam versioni vulgatae. O ingratum socium! Ideoq; jam ad id quod scribit e. Certè et Beza, et vulgata nostra correxit *Luc. 2: 14. ἐν οὐρανοῖς εὐδοκίᾳ, τερτιῇ, hominibus bona voluntatis.* r. 1. Beza quod attinet, constat eundem correxisse *Magnificat*, dūm pro *εὐδοκίᾳ* posuit *εὐδοκίας*, sequutus, ut fatetur, rationem humanam, ut sc. gratificaretur prædestinatiovis de absoluto Electionis decreto; ait n. pag. mihi 254. num. 25. ad *Luc. 2: v. 14.* *Neg. n. hac pax ad omnes pertinet, sed ad eos demum, quos Deus gratiâ suâ dignatur.* Salve igitur bone Calviniane, Maseni, 2. quilibet ocularius videt hæc verba: *ἐν οὐρανοῖς εὐδοκίᾳ,* ita verti oportere: *in hominibus bona voluntas.* seu ut Franciscus Vatablus notat: *in hominibus beneplacitum i. e. amicus et benevolus affectus Dei erga homines propter Christum natus.* Vel ut B. Dn. D. Lucas Osiand habet: *in hominibus sit beneplacitum, id est homines gaudescant atque latentur super illa immensa Dei bonitate, quod generis humani misertus Redemptorem miserit.*

Ad id quod scribit s. Et *Luc. 4: 2. ubi Graeca videntur afferere, diebus quod à diabolo tentatum, ipse ex Latinâ nostrâ, tot diebus in deserto fuisse statuit.* Resp. 1. Quasi absur-

absurdum diceret *Lucas*, quod Christus toto illo quadragesimali tempore int̄ejupandum fuisset tentatus à diabolo, quippè qui temp̄ obambulat ut leo rugiens, quærens quem devoret; nam die & nocte accusat nos 1. pet. 5: 8. Apoc. 12: 10, et si quales fuerint istæ tentationes, verbum Dei non exprimat; sed saltē tria postrema eaq; visibilia illa tentationum genera exprimuntur. Non igitur hæc sunt contradictoria, sed subordinata: Christus tentatus est à diabolo 40. diebus invisibili modo: & Christus tentatus est à diabolo postquam jejunasset 40. dies, visibiliter. Multò minùs hæc se invicem tollunt: Christus tentatus est 40. diebus, & Christus tot diebus fuit in deserto, 2. ipse *Beza*, qui hoc dicit, ad quem tantâ fiduciâ provocat *Masenius*, scabiōsè loquitur de versione vulgatâ Annot. in *Luc.* 4: 2 ubi ait: *dies quadraginta, τεσσαράκοντα ἡμέρας*. *Vetus interpres* conjungit cum verbo ἤγετο, contra fidem omnium exemplariorum quæ vidimus.

In stat *Masenius* 1. quod vulgata hac correctissimū Graecorum exemplaribus egregiè congruat. *R. a.* Oportet mendacem esse memorem, antea confessus est in græco textu legi: *ἐν ἀνθρώποις ἐυδοκίᾳ*, item: *ἡμέρας τεσσαράκοντα περασόμενος*, ab his tñ. loquendi modis vulgatam longè recedere novit. *B.* Mirum est, quod nec *Beza* tantæ fidei homo apud pontificios, nec aliis viderit illa Exemplaria correctissima, si Dijs placet, quæ dicuntur esse Romæ in vaticano, & in Bibliotheca Regis Hispaniæ ad S. Laurentium: *y.* quid quod nec ipse *Masenius* sibi tale exemplar adhuc comparavit. *d.* posito, quod inveniretur aliquod in papatu græcum exemplar conspirans cum versione vulgatâ per

omnia, asseverarent vel ipsi adversarij supposititum esse; cum similia nobiscum græca hactenùs circumtulerint exemplaria.

Instat 2. Curà Pontificum in primis Clementù VIII. per doctissimos viros, ex antiquissimis manuscriptis, exhibitis quoq; hebraicis Gracisq; Bibliis, tūm patrum antiquorum Lectionibus, omnia ad pristinam integritatem reducta esse, ut à Tridentinā Synodo præscriptum fuit &c. &c. Antea prolatæ censuræ de versionibus Sixti atq; Clementis, nunc addo censuram propriam adversariorum: Bellarminus fatetur, multa preterita esse, qua correctione indigere visa sunt. Baronius. superesse nonnulla, quæ in melius mutari possunt. Celmens VIII. ipse in Bullâ suâ asseverare non dubitat, quadam, quæ commoda videbantur, consultò non mutata relictâ esse. Quinimò, C. ut vet. dist. IX. decernitur: Vetera T. fidem de hebrais voluminibus examinandam; Novam v. gracis sermonis normā desiderare. Conf. ea quæ existant de fide vulg. v. p. 201. seq. &c. Laboraverint igitur atq; sudeverint quantumcunq; voluerint Tridentini Patres, alijsq; pontificij, in prænominatâ suâ vulgatâ versione sæpius resarcendâ atq; missiès interpolandâ, quid obsecro par habent illi, quippè neq; propheticō neq; apostolico spiritu delibuti, vel certitudine vel autoritate, quod in suis editionibus hebræo in V. & græco in N. T. textui ne dicam B. Luth. alijsq; nostratum versionibus iðiōpa Sp. S. è vestigio secutis, bona conscientia opponant!

Instinctio 3. De hebraicè textus variâ lectione, ejusdemq; ex punctorum subjectorum alio atq; alio arbitratu, variatione, inq; diversos sensus possibili detorsione; cum ab ipso origine hec puncta ignorentur. Respondeo 1. Redigendo, verba

DE S C R I P T U R A E S. I N T E R P R E T A T I O N E 223
verba Adversarij in formam: quæcunq; scriptura carret vocalibus, ea variari, imq; diversos sensus potest detorqueri. At scriptura hebraea ab ipsa origine cavit vocalibus E. &c. ad Mai. prop. limitando, valere eam sc. non nisi de carentia totali, quæ unâ & actum & potentiam excludit: alias n. non solùm impossibile fuissest primo lectori accommodare scripturam per puncta vocalia ad certam lecturam; sed & vix possent legi commentaria Rabbinorum, ne dicam intelligi paraphras Chaldaei, concordantiae bibl. hebr. &c. q. ad prop. Min Negando; quod n. puncta vocalia coeva sint literis hebraicis; nota q; certæ vocalium ab ipsis spiritus S. amanuensibus additæ fuerint, evidentissime colligere nostrates Theologi solent ex 1. Communi hypothesi de Rabbi Aaron Ben Aschior in Babyloniam, & R. Mose Ben Naphthali in terrâ Israe lis. 2. Notis Masorethi- eis. 3. Fundamentis Chronologicis. 4. Testimonio Christi Matth. 5: 18. Luc. 16: 17. 5. Natura vocalium. 6. Certitudine divinæ revelationis 7. Perspicuitate scri- pturæ 8. Ejusdèm perfectione, & deniq; 9. Testimonij Rabbinorum. Vide B. Dn. Doct. Gerhard. LL. CC. Tom. 1. p. 130 Dn. D. Calov. LL. CC. Tom. 1. pag. 72. & seqq. conf. quæ scripsi in meo *Gymnasio* cap. rat. hum. Exercit. viii. pag. 235.

2. Protestando adversus impiam Adversarij clausulam, quâ nos provocare ad minimè tuta redarguit, firmam sc. nobis superesse rationem, quæ provocantibus ad textum originarium securitatem præstet, ex ijs quæ hactenùs de textuum originalium incorruptione seu integritate allata sunt, longè certissimum est. Et quamvis homines simus adeoq; errori obnoxij ut tales.

tales i. Cor. 10: 12. Legi ta. & Testimonio, gratiâ Dei, fide precibusq; adhærentibus, phosphorus oritur in cordibus nostris, eritq; Dei verbum matutina Lux, Esa. 8: 20. i. pet. 1: 19.

3. Deniq; hoc adversarijs cum omnib. hæreticis commune est, ut dum omnibus se alijs præsidijs veritatis destitutos esse videant, scripturam esse corruptam atq; integratatis vitium passam temerario ausu criminentur. Undè B. Irenæus scriptor antiquissimus censet hoc hereticorum proprium esse, ut cum ex scripturis arguantur, mox in accusationem scripturarum convertantur. Lib. 3: c. 2. proindè rectè de spiritu Jesu vvitico judicat B. Do. D. Hutterus in LL. CC. Mai. p. ii. dum ait: *Etenim cùm Romana suæ Synagoge θδελύγμata sive abominationes, vel uno scripturarum admoto ariete, ultrò labascere & concidere intelligent, malunt extremâ fortunâ configere & rebus jam desperatis ac perditâ ultima tentare, hoc est, ipsis divinis codicibus, vim sceleratasq; manus inferre &c.*

V. Quicunq; in ipso originario textu, multiplici expositione, tum in sacrorum librorum delectu à se invicem dissident; de verbo Dei, veraq; ejus interpretatione certi non sunt. At Protestantes in ipso originario textu, multiplici expositione, tum in sacrorum librorum delectu à se invicem dissident. E. Protestantes de verbo Dei, veraq; ejus interpretatione certi non sunt.

De Majore securus, ita Minorem propositionem probare nititur Masenius: *Concedamus th. originarios textus esse*

esse tales, quales omnino volunt, claros, certoq; sensu determinatos atq; incorruptos, nondum satis consultum erit securitati credentium. Patet n. experientia, qualisq; demum sit scriptura originaria Doctores atq; interpres ejusdem non satis in unam conspirare sententiam, plena à se iuvicem nationum scindi dissidijs, pacem unitatemq; Ecclesie universalis dissipare. Ad quos, obsecro, vulgus credentium, ut ne veritate ac toto aberrent cælo, destinabimus? Novatores censem quoslibet ex his interpretum ducibus, homines esse offendiculo expositos, quod eS errare possint, eS exemplo frequenti impegerint. Ad hos n. ejusmodi erraticos Duces plebs credentium allegatur, ut ab ijs veritatem hauriat. Misera prorsus atq; in salutis negotio plena discriminis conditio, alios omnino quam errori expositos Doctores habere non posse. Ipsos adire fontes, per tot Linguarum, ex quibus scaturiunt, ignorantiam nequeunt, versiones Lubricorum hominum, ex judicio labili suspensas, audiare coguntur. Et quam obsecro, vel ducentium vel sequentium conscientia? Hec n. dilemmate tales arguo: illæ Doctorum in Ecclesiâ versiones, seu vivâ, pro concione, voce, seu scriptis voluminibus traduntur, aut infallibiles sunt; eS hoc pacto omnis illa ad originarium textum cessat provocatio; aut fallere poterunt, eS sic nisi tutò prudenterq; ne quis. Quò te conversurus deniq; hisce in angustijs es? An dices versiones aliquas ad Originarium textum plurium iudicio probatas non fallere, ideoq; subditos Ecclesiæ securâ illis posse conscientia acquiescere? Ita sanè infallibile in Ecclesia Doctorum iudicium admissurus es. Quo semel tolerato, jacet omnis illa ab Ecclesiâ eS Doctoribus ad scripturam provocandi ratio. An contrà dices, posse has versiones fallere? eS sic vulgo Novatorum, ad ipsos nunquam fontes suo ingenio penetrantium, fallax lubricumq; fidei ac salutis fundamentum relinquunt, pla-

nèg ab eis absurdâ postulas, quando suorum jubes prædicari
tum voces ad infallibilem S. Scripturæ regulam explorare,
quam ipsi nesciunt. Quod si igitur prudenter illi conforma-
re judicium suum Ecclesiæ Doctoribus possunt, cur id cœteris
facere non liceat? aut ss hoc satis ad fidem non est, quomodo
rudis plebs salvabitur? Porrò versiones plurimæ ex S. fonti-
bus de promptas reipsa etiam fallere, mutuâ, atq; ex ipsis na-
ta textibus originarijs, pugna satis arguit; cum non tantum
Calviniani à Lutheranis dissideant; sed suis pars quæq; (non
nunquam & idem auctor) derogârunt versionibus. Neg, enim
Lutherani primâ Lutheri translatione prorsus acquiescunt;
nec Calviniani Bezae, qui ipse suam quiniè versionem, ali-
am ab aliâ dissidentem, proculudit. Deinde, quod nec ipsæ
quotquot adducuntur Novatorum versiones, in omni signifi-
candi, aut amplitudine, aut restrictione cum suis fontibus con-
veniant, & satis ipsa Convincit experientia, & sua adversarij
ad Originarios textus provocatione testatum faciunt. Pleriq;
igitur suorum, tam ad salutem, quam fidei certitudinem
præclusum adiutum relinquunt errore omnes fundamento, ve-
lint nolint, inherere coguntur. Deniq; de integris etiam Li-
bris Scripturarum, qua substantiales quosdam fidei articulos
complectuntur, inter Adversarios ambigitur. Iacobi Epis-
tola operum justiciam complexa, à Lutheranis; Ecclesiasticis et-
iam à Calvinistis, Machabæi sacrificia pro mortuis probantes,
ab utrisq; repudiantur. Et qua speranda fidei integritas, ubi
de multis non dum scripturis, deq; verbo Dei integro satis definitū
est. Respondeo 1. Retorquendo argumentum in Adversa-
rios quoâd prius Membrum: quicuq; in ipso originario tex-
tu Multiplici expositione à se invicem dissidet, de verbo Dei verâq;
ejus interpretatione certi non sunt. At pontificij d'vronæ arx pre-
tor in ipso originario textu multiplici expositione à se invicem
dissident

dissident. E. Poncificij àutorarumq[ue] de verbo Dei veritatisq[ue] ejus interpretatione certi non sunt. Major est concessa. Minor probatur è varietate versionum pontificiarum vulgatae, Pagnini, Castalionis & aliorum.

R. 2. Limitando prop. Majorem: Quicunq[ue] in ipso orig. textu multiplici expositione à se invicem dissident, tūm in S. librorum delectu; illorum neutri vel nulli, de verbo Dei veritatisq[ue] ejus interpretatione certi sunt. Hunc in modum intellecta Major, vel ipso adversariorum consensu, falsa est, nisi negaverint omnimodè, ullam verbi Dei veram interpretationem in hoc statu, existere & haberi posse.

R. 3. Applicando argumentum ad nos & hunc in modum emendando; quicunq[ue] in ipso originario textu, multiplici expositione, à normâ salutis & analogia fidei undiqueq[ue]; declinante, à se invicem dissident, de verbo Dei veritatisq[ue] ejus interpretatione certi non sunt.

At sic correcta Majore propositione, Negō propositionem Minorem: Nostratium n. Lutheranorum sc. versiones à se invicem, in ijs quæ ad corporis doctrinæ ecclæsticæ cœtu ac fundamentalium fidei salvificæ articulorum integratatem pertinent, nequaquam ab ludunt aut discrepant;

si quæ vero incident leviores nonnullæ Φρανσεως discrepantiæ, solent eadem ad amissim fontium examinari & conciliari, quorum auctoritatibus nos venerabundi agnoscimus, adversarij v. scabiose repudiant.

R. 4. Negando Minorem, etiam quoad membrum posterius, nequaquam n. in sacrorum librorum delectu à nobis invicem dissidentur: singulos n. libros V. T. hebraicè scriptos, quemadmodum libros N. T. græce notatos, in canone collocamus, licet initio reformationis de horum perpaucis o[n] nihil disceptatum fuit.

R. 5. Ad ipsam

Masenij probationem ordinè, idq; quia crambem bis-
costam affert, brevitèt a. Doctores nostri quod in u-
nam conspirent sententiam circa singula capita creden-
dorum, manifestum evadit ex libris nostris symbolicis,
Augustanâ confessione invariata & reliquis in Libro
concordiaë recensitis, quibus securitati credentium pru-
denti consilio magnoq; consensu consultum esse cre-
dimus, quippè testimonij Spiritus S. è verbo Dei in-
fallibili accersitis, circumquaq; munitis. Ut taceam,
quòd S. Patres distantiores sint quoàd plura *δογματα*
και περιστατικα, quàm alioquin hodiè nostrates; illos
tñ, beatorum choro adimere adversarijs religio erit.
Quin quòd papistarum Scotistæ, Thomistæ & ordines
monastici fermè trecenti, vid: B. Luth. T. i. Isleb.
plusquām plenis à se invicèm nationum scindantur dis-
sidijs, pacem etiàm unitatemq; non rām Ecclesiæ uni-
versalis, qualem penes illos non nisi in baptizatis in-
fantibus & adultis papam abominantibus invenire li-
get, quàm corporis papistici dissipent. Ideoq; tantùm
abest, ut nos Ecclesiam universalem dissiparemus quia
nolumus adorare Antichristum aut fraternitatem inire
cum violatoribus testamenti salvatoris, ut potius seque-
strato Belial, uniamur Christo, ad quem vulgus
credentium ut nè veritate ac toto aberret cœlo tutif-
simè destinatur. Plebs ergò credentium dūm ad tales
ablegatur, quorum operâ seu concionibus tales, hoc est
credentes facti sunt, neutiquām ad duces erraticos mit-
titur. Anteà n. sàpè inculcatum est, interpretum du-
ces homines esse offendiculo expositos & non expo-
sitios diverso respectu; illud ut securos, superbos ac teme-
rarios; hoc ut pios, illuminatos imperioq; Spiritus S.
parentes.

parentes ac dicentes: *Iebova illumina oculos meos & considerabo mirabilia de lege tua Psal. 119.* Papa v. cum suis socijs hiscè precibus nec utitur, nec opus habet, quamdiù verbum Suum (adjectivè & substantivè) venditat pro verbo Dei. Inverto igitur & jure retorquo in pontificios illa verba: *Misera prorsus atq; in salutis negotio plena discriminis conditio, alios omnino quām errori expositos Ductores habere non posse.* Aut si malint, ostendant si viri sint, infallibilitatis privilegium soli papæ competere, quem ex historijs liquet, & errasse cum toto concilio, à sanâ doctrinâ, & lapsum idem scortum etiam in puerperium, contra bonos mores. B. Deinde, si verba Masenij colligantur in formam, hunc in modum concludit: *Quicunq; adire fontes per tot linguisrun ex quibus scaturiunt, ignorantiam nequeunt; illa misera prorsus atq; in salutis negotio plena discriminis conditio est.* At plebs credentium adire fontes &c. nequeunt. E. illis sc. plebeis credentibus misera prorsus atq; in salutis negotio plena discriminis conditio est. B. Conclusio est absurdâ & falsa, quia, qui crediderit & baptizatus fuerit, salvabitur, Mar. 16. Ergò vel Major vel Minor propositio falsa erit, non Minor. Ergò Major quæ est propositio Maseniana. Ut taceam, ἀροτον esse, dicere fontes scaturire ex alijs linguis; has n. ex illis ortas esse demonstravi in Gymnasio meo Exerc. vii. p. 224 seq. Quomodò v. plebs pontificia extra omne salutis consequendæ discrimin posita erit, non video, cum neq; fontes adire queat, ut utrinq; conceditur, neq; versiones ullas, quamvis intelligibiles habeat, sed cogitur credere fabulis lubricorum Lurconum ex mendacio suspensis, & quā obsecro, vel ducentium vel sequentium conscientiā? Cœci n. coe-

cos ducunt, quādiū cedūt exemplo Monachi Augustini.
 anij Alphonſi Stamidos nomine, quem hisce meis oculis vidi
 & aurib. audivi Ratisbonæ die Dom. oculi A. 1654 pro
 concione histrionicam egisse, & pro Evangelio Chartam
Ursini Adversarij sui recitâsse & nequicquam refutâsse;
 sed is modò provocando ad suos scholasticos, modò ab-
 legando ædituū ad suum Museum nonnullos autores al-
 laturum, modò ludendo atq; jocando toti Ecclesiæ pro
 devotione risum movit. Ferè similia *Pragæ* audivi.
 Wienæ v. in Austria in templo S. Stephani Dom. Pal-
 marum eodem anno, præter præstigiatricē asinam cum
 pùllo introductam in templum sub summâ Missâ vidi,
 & nullum verbum Dei è suggestu recitari audivi, quin
 unumquemq; audientium post illud spectaculum in an-
 guloso se receperisse ad suos Missaticos. A meridie v. ingen-
 tem se flagellantum turbam vidi Monachorum, qui lan-
 enâ istâ satisfacere pro peccatis ipsi volebant, non sine
 Meriti Christi summo ludibrio. *Obſlupui, fleteruntq; come-*
Nos nostriq; duces auditoresq; bonam habemus con-
ſcientiam, Deo laus, de quâ judicabit, neq; papa Alexan-
*der neq; ullus *Masenius*, sed judex supremus Christus. Ve-*
rùm illi, quâ conscientiâ, verbo salutis spreto, laicisq;
extorto, humani ingenij glossas & figmenta veneran-
tur, ipsi viderint. γ. Ad dilemma: *Doctorum in Ec-*
clesiâ versiones &c. aut infallibilis sunt, aut fallere poterunt:
ſi illud, quorsum provocatio ad originarium textum prodest?
Si hoc, tutò prudenterq; iis niti non potes. R. 1. Studioſe
 in hoc argumento ignorari Elenchum: non n. omni-
 um Doctorum in Ecclesiâ versiones ejusdem generis
 sunt; quædam n. sunt hæreticæ, spuriæ & falsæ; qua-
 lem esse vulgatam magno consensu evidentē monstra-
 runt

runt nostrates; quædam sunt orthodoxæ, genuinæ &
veræ; hæ rursus vel imperfectiores sunt, fundamentum
fidei quidem integrum retinentes, licet per omnia for-
tè non æq; commodas obseruent locutiones; quales esse
solent quæ literam hebræam è vestigio exprimunt, vel
perfectiores quæ sensum Sp. sancti solidè exprimunt, li-
cet verbis modisq; loquendi nonnullis discrepent, qua-
les sunt Lutheri & Lutheranorum, qui de utroq; so-
liciti, ita verbis hebræorum inhærent, nè genius & i-
dioma linguæ in quam translatio procuranda est, per-
datur. *R. 2.* Quamvis igitur orthodoxorum versiones
infallibilis sunt, non tu, in eodem dignitatis ac auto-
ritatis gradu cum textu originali à Sp. S. immediatè
dictato constituendæ sunt, differunt n̄ tanquam rivuli
à suo fonte; ut n. ab hoc illi sæpè dileuantur, nè fluxus
ille perpetuus conticescat: ita ad originarium textum
nunquam cessabit libera provocatio, et si non sempè pu-
blicè sit necessaria: in disp. a. cum adversarijs cumprimis
opus est tali provocatione, nè petatur inutiliter prin-
cipium, ut nil dicam de versionum examine quotidiani-
ano exigendo ad amusim, ut tranquilletur consci-
entia. *R. 3.* Quomodo & in quantum Ecclesiæ Do-
ctorum judicium dicendum sit infallibile aut fallibile:
antea dictum est pag. 205. ideoq; nunc breviter dico,
alterum illum syllogismum cornutum laborare vitio i-
gnorationis Elenchi: non ideo n. dicendæ sunt versi-
ones non fallere, quia ad originarium textum pluri-
um judicio probatæ sunt, hoc n. in gratiam suæ vulgatæ
ait *Masenius*; sed quia mentem Spiritus Sancti sincerè
exprimunt, adeoq; sic tandem cives Ecclesiæ (*subditos*
vocat ille, quia papam Regem agnoscit) securâ illis
possunt.

possunt conscientiā acquiescere. Neutiquām v. propterēa jacet omnis ab Ecclesiā & Doctoribus provocandi ratio ad scripturam, quia infallibilitas ista ad normam S. Scripturæ, cuius judex *absolutè* infallibilis est Spiritus S. est probanda & examinanda. Quid? quod Christus ipse & apostoli in concionibus suis semp̄ ad Scripturam V. T. provocaverint, quamvis fuerint infallibles per se ipsos, eur ni etiam nobis provocare ad scripturam liceat, per quam divina gratia sumus quoq; infallibles. Ideoq; nunc altero cornu petimus adversarios:

Fallere sc. eorum versionem potissimā, ut anteā probatum dedi, & sic vulgo papistarum neq; ad ipsos unquam fontes suo ingenio penetrantium, neq; ob carenitiam exemplarium, legere scripturam in lingua vernali valentium, fallax lubricumq; fidei ac salutis fundamentum relinquunt, planeq; impiè cum ijs agunt, dum contra mandatum apostolicum, i. Joh. 4:v.1. suorum prædicantium voces ad infallibilem S. Scripturæ regulam explorare prohibent. Nos a. à laicis non postulamus absurdā; etsi n. hebraicè & græcè nesciant, fideles tñ. habent interpres, tam mutos quam loquentes. His conformare judicium suum prudenter & poslunt & debent, quamdiū tales manent, hoc est, Doctores fideles. Coeteris quoq; id facere licet, si eadem ratio doctorum foret utrinq;. Verum maxima manifesta est differentia: illi dictaturam exercent in populum, & Domini gregis esse cupiunt, sub quorum dominio plus quam tyrannico, non video quomodo rudis plebs salvabitur, quamdiū sibi pabulum salutis subtrahitur. Nostrī verò non nisi pastores esse volumus, monente Apostolo, i. Pet. 5:3. 4.

Resp.

GABRIEL ROSÆLIUS:

Non vult

SORBERI GALILÆUS.

Nunc ab SORBERI maledictam credito mortem.

Vitâ fertentum, quam GALILÆUS habet;

Sic etenim Sanctus dictabat Apostolus olim.,

Quiq; salutatur Paulus ubiq; soli:

Mors absorpta semel, gaude, est, victore Θεάνθρωποι;

Sorbuit hanc pelagus ditione ille Dei.

Quō Duce signifero GABRIEL ROSÆLIUS extat,

Bella gerens Domini, tutus ab hoste malo.

L. Mq; PRÆSES.

STUDIA philosophica inquit Cic. pro Arch. Adolescentiam alunt senectutem oblectant, secundas res ornant, adversis perfugium & solatium præbent. Et de Senect. quid jucundius senectute stipata studijs juventutis. Hæc quidem egregiè dicta & observatione digna meritò habentur: Sed ad studia longè digniora & altiora te confers mi ROSELI, ex quibus & major delectatio petitur & fructus ostenditur. Differendo enim de verbo Dei, quod potentia est ad salutem omni credenti, non solùm juventutem instituis, & totam indè vitam ad omne pietatis & probitatis munus instructam relinquis; sed etiam æternam salutem per Christum consequi doces; quo quidem studio quid potest esse præclarus? Et nostra vita, si quid hujus studij atq; doctrinæ pabuli habeat, nihil jucundius nihil utilius.. Non vulgarem proinde commendationem meritus es, cum & quo obsequio musas prosequeris, & quo amore verbum Dei amplectaris impigre & publicè demonstras. Quod igitur proprius ad studia Theologica accedis, eò fervidior in te erit verbi Divini amor superans omnes difficultates. Quia ipsum verbum Dei, quod interpretaris, invitat, allicit & afficit sui Studiosos omni voluptate. Perge igitur sacris incumbere literis, donèc tuæ diligentiae uberrimum fructum divinâ cum benedictione ferre poteris. Nam postulat id ipsum omnium studiorum ratio, ut ad labores addatur fructus, qui à solo Deo omnium bonorum perenni & æterno fon-

te fluat.

te fluit, nos vero ut nos, nihil sumus, aliquid tamen immo pluti-
mum, ut a Deo & per Deum esse possumus vale.

NICOL AUS S. Liungbergius.

Ad Juvenem virtute & doctrina Ornatum.

DN. GABRIELEM ROSELIUM.

Eruditionis indeoles est, non abscondi tenebris ignorantiae, nec sinere
se premi calumniantium mole, sed tanquam inter nubes rutilat sol;
sic hec mentis depellit errores. Hanc verò non sine labore gigni censisti
fidelis amice ROSELI, nec detrectasti ejus gratiam multa sufferre grava-
mina, reportas verò nunc mercedem quam dat tibi uberem virtus,
dum doctè, sub praeside excellenti doctrinæ destruis adversariorum do-
gmata. Tantos tibi gratulor progressus, perge denuò fortiter tam
honestos tolerare labores sic eris Deo gratus, patriæ decori, parenti
charissimæ solatio. Eveniat sic Tibi voveo; annuatq; benignè votis
Deus. Vale & fave

Tuo

OLAVO BRODINO, Wesmann.

AD JUVENEM

Prastantissimum & Humanissimum

Dn. GABRIELEM ROSELIUM, amicum meum singula-
rem, de jnterpretatione Sacræ Scripturæ genuinè & ortho-
doxè disputantem.

De Scripturâ Sacrâ ejusq; orthodoxâ interpretatione, quod non fo-
lum disputare, verum etiàm disputationem typis excudi velis, fa-
cis hac in re non modò id quod te dignum, sed etiam omnibus tuis
gratissimum erit. Sic enim non erroneæ opinioni servire aut alicuius
hæresi te mancipasse ostendis, sed orthodoxæ amicum sempèr
futurum declaras. Quarè cum nostræ amicitiæ necessitudinisq; fi-
delitas in rebus alijs ut novisti, tantæ fuerit voluptati, quanti pu-
tas decæterò futuram, cum quod verbis sermonibusq; promiseras,
reipsâ præstare non desistis. Amo igitur te inter omnes, præcipue
verò, quod industriam tuam facro exercitio omnibus bonis publi-
cè adprobare voluisti, quod maximè tibi curæ esse scio, in istis ta-
libus te magnoperè pergere hortor; Et si me quid diligis, cura sem-
pèr ut valeas.

Amoris & honoris gratiâ hac scripsit,

S V E N O E. H w enmann.